

ALGUNES RECTIFICACIONS AL NOMENCLÀTOR

Josep M. VILARRÚBIA-ESTRANY

Poc abans de l'any 1981, quan va publicar-se el "Nomenclàtor 1980 de les vies públiques de Barcelona" (a partir d'ara "Nomenclàtor"), vaig parlar amb la persona responsable de l'edició.

Ell, tot seriós, m'explicà que en aquella publicació, a més d'indicar el nom normalitzat, l'entrada i la sortida, també seria indicat el significat sobre el nom de cada vial.

En aquella època jo ja havia publicat tres opuscles sobre els barris de Sants, Hostafrancs i la Bordeta; concretament estudiava el nom dels diferents carrers. Tot content, vaig preguntar-li quina font utilitzava al respecte. Ell, tot seriós, em digué:

—Jo agafo l'Enciclopèdia Catalana i el primer que surt.

Vaig intentar fer-li veure que aquest manual era vàlid per alguns aspectes culturals però no pas per a determinar el significat de les vies públiques barcelonines.

Avui, 1991, a més dels indicats estudis he publicat sobre el mateix tema les demarcacions següents: Sant Andreu, tota la vila de Gràcia, tot l'antic municipi de Sant Vicenç de Sarrià així com la totalitat de Ciutat Vella i la Barceloneta; aquestes tres divisions han estat realitzades juntament amb el bon amic Jordi Jové i Permanyer.

En la comunicació d'avui repassaré les vies estudiades en les meves publicacions tot indicant l'explicació facilitada pel Nomenclàtor quan aquesta no coincideix.

Error detectat al barri d'Hostafrancs

Carrer de la Creu Coberta. La creu que dona nom al carrer no era a l'indret indicat (el propi carrer) sinó a la cruïlla Paral·lel-Avinguda Mistral.

Carrer de Llobet. Aquest nom correspon a un territori d'aquest nom, propietat de la parròquia de Santa Maria dels Sants; no té cap relació amb Sunifred-Llobet (Olèrdola, segle X), científic i astrònom de renom europeu.

Carrer del Príncep Jordi. No hi ha cap príncep de la Casa de Barcelona amb aquest nom. En canvi, per opinió popular del barri, es va dedicar a l'hereu de la Casa de Grècia que l'any 1914 vingué en visita oficial. El nom fou posat el mateix any.

Armand de Fluvià va assegurar en una carta a l'AVUI que era dedicat a Jordi Hessen Darmstadt; quan vaig preguntar-li el motiu, em digué: —Només pot ésser aquest!

Carrer del Rector Triadó. Fou el segon, no el primer rector de la parròquia del Sant Àngel Custodi.

Carrer del 26 de gener de 1641. No podria ésser “26 de gener de 1714” fet bèl·lic que va passar “en término de Sans” (aleshores l'actual barri d'Hostafrancs era Sants).

La batalla de l'any 1641 és localitzable en terrenys del Poble Sec, allunyat del carrer.

Error detectats als barris de la Bordeta i de Sants

Carrer d'Alpens. Fa referència a la batalla, no pas a la població.

Carrer de l'Autonomia. Era relacionat el carrer amb l'autonomia cubana.

Carrer de Bassegoda. No és dedicat a la població de la Garrotxa, sí a Bonaventura Bassegoda i Amigó, personatge que tenia gran vinculació amb Sants.

Carrer de Benavent. Si llegim les Actes Municipals de Sants podem comprovar com Benavent és una família propietària del rodal.

Carrer de Caballero. Mai no ha estat carrer “de los caballeros”. “Caballero” és el cognom de la comtessa de Bell-lloch, propietària del vial.

Carrer del Canonge Pibernat. Mai va ésser ecònom de la parròquia de Sants.

Plaça del Centre. Ací hi havia una glorieta, quan la plaça era molt més petita que en l'actualitat; ací teniu el motiu del nom.

Carrer dels Comtes de Bell-lloch. Eren els propietaris de tots aquells terrenys a finals del segle XIX.

Carrer del Dalmau. En una llista electoral de l'any 1870 apareix el carrer Dalmau, data en què Josep Dalmau i Rafel (personatge citat en el Nomenclàtor) tenia només tres anys.

Carrer de Joan Güell. Va néixer a Torredembarra, no a Tarragona.

Carrer del Miracle. En una bòvila del carrer hi va aparèixer una imatge de la Mare de Déu del Carme, ací teniu el miracle.

Carrer de Mont-Ros. El veïnat encara recorda Carolina de Mont-Ros, urbanitzadora d'aquest vial.

El nom, doncs, no té relació amb la població del Pallars Jussà.

Carrer de Munné. Fa referència a una antiga masia.

Carrer de Novell. Nom d'antiga masia i del cognom del comte de Bell-lloch.

Carrer d'Olzinelles. Hi ha veïns que encara paguen censos als marquesos d'Olzinelles; per aquest motiu, cap relació amb Roc d'Olzinelles i de Miquel, erudit i monjo de Ripoll.

Carrer del Pintor Pahissa. Va néixer a Sants, com a poble independent.

Carrer de Pomar. L'any 1871 Andreu Pomar va urbanitzar aquest vial.

Carrer de Puig i Valls. A final de segle passat hi hagué un diputat provincial d'aquests cognoms que va participar activament contra l'agregació. Quina relació té amb Rafel Puig i Valls (Tarragona 1845-1920), publicista i enginyer forestal citat al Nomenclàtor?

Carrer del Regent Mendieta. Sempre s'ha dedicat a Jaume Álvarez de Mendieta, oidor de l'Audiència de Barcelona, fins a la invasió de les tropes de Napoleó a Barcelona; per quin motiu ara és dedicat a Jerónimo Mendieta (Vitòria 1525 - Mèxic 1604), missioner?

Carrer de Rodríguez. Josep Rodríguez urbanitzà aquest terreny a finals del segle passat.

Carrer de Roger. Roger recorda un propietari; cap vinculació amb un comte dels Pallars.

Carrer de Roses. Ací hi havia una masia d'aquest nom; quina relació té amb Pastor Rosés i Sors (Barcelona 1811-1841), metge i publicista?

Carrer de Santa Caterina. El Nomenclàtor relaciona aquest nom amb Catalina Tomàs i Gallard (Valldemosa 1531, Mallorca 1574), religiosa agustina que fou canonitzada per Pius XI el 1930. Llavors, com apareix aquest nom de carrer l'any 1884?

Carrer de Cuyàs. El nom no recorda Vicens Cuyàs i Borés, compositor. Recorda un pagès, propietari del rodal.

Error detectats a Sant Andreu

Carrer de l'Abat Odó. No fa referència a cap abat de Cluny, sinó a l'Abat de Sant Cugat del Vallès que va realitzar una permuta que va permetre la construcció de l'església de Sant Andreu.

Carrer de Collegats. Fa referència a un propietari, no pas a un accident geogràfic.

Carrer del Dragó. No és del "pont" del dragó, és per la masia d'aquest nom.

Carrer de Grau. Nom de propietari i de masia de l'indret. Per quin motiu dedicar-li a Joan Grau (Constantí 1608 - Manresa 1685), arquitecte i escultor?

Carrer de Malats. Aquest compositor va néixer l'any 1872 a Sant Andreu de Palomar; aleshores encara no era municipi de Barcelona.

Carrer de Mir. Sempre s'havia dedicat a Miquel Mir i Nogueral, jesuïta i escriptor; per què avui és dedicat a una família d'artistes i d'impressors?

Carrer de Mossèn Clapés. Quan va néixer Sant Andreu era encara poble independent; per tant, res de néixer a Barcelona.

Carrer del Pont. El pont no era sobre la via del tren sinó sobre el rec comtal.

Carrer de Ramon Riera. No és dedicat a Ramon Riera i Moliner, litògraf i dibuixant, sinó a un regidor de Sant Andreu de l'any 1911.

Carrer de Valentí Iglésias. Regidor i propietari de Sant Andreu. La finca "les Carasses", de la seva propietat, fou venuda a un preu més baix del taxat per l'Ajuntament, a condició que fos destinada a l'escola (avui és el grup escolar Ignasi Iglésias). Sense cap relació amb un religiós agustinianista i missioner del Perú.

Error detectat a l'antiga vila de Gràcia

Carrer de Badia. És dedicat a Joan Badia, pare de la vídua Trilla —urbanitzadora del vial—. Sense relació amb Josep Badia, eclesiàstic i publicista.

Passatge dels Caputxins. El Nomenclàtor indica que aquest nom fa referència al convent de Santa Madrona; aquest era a Montjuïc.

Els "Caputxins graciencs" tenien en aquest indret el convent del Montcalvari.

Baixada de la Glòria. Aquest vial és força apartat del topònim "Can Glòria".

Carrer de la Granada del Penedés. Deslligat del "Penedés", ja apareix en aquest indret el topònim "Granada" l'any 1299.

Passatge de Marimon. No té cap relació amb Romeu de Marimon, funcionari reial i batlle de Barcelona (1303-1306). És propietari d'aquest cognom.

Carrer de Maspons. Vegeu el carrer anterior, l'explicació facilitada pel Nomenclàtor correspon a un "Maspons" que apareix a la Gran Enciclopèdia Catalana. En aquest manual no apareixen tots els propietaris que van cedir part de la seva propietat donant nom i/o cognom al vial obert en aquell moment.

Carrer de Mateu. Antigament era carrer de "Mateu"; quina relació té amb Pau Mateu, mestre d'obres i fonts a la Barcelona del segle XVI.

Carrer de Monmany. No té cap relació amb la població del Vallès; sí, en canvi, el nom recorda un antic masover, d'aquest cognom, dels Marquesos de Castellvell, propietaris del rodal.

Passatge de Napoleon. El fotògraf que vivia en aquest indret es feia dir "Napoleon", el seu cognom era "Fernández".

Carrer de la Providència. El nom ve donat per l'existència del convent de la Divina Providència.

Carrer de Ramis. Es relaciona amb Joan Ramis, literat, advocat i historiador; el nom recorda un propietari.

Carrer de Santa Creu. Els terrenys pertanyien a l'hospital de la Santa Creu.

Carrer de Santa Magdalena. El nom fa referència a Magdalena Rabassa, hereva de la vídua Trilla, propietària del carrer.

Carrer de Santa Rosa. Seguim amb la urbanització de la vídua Trilla, Rosa Puigrodón era la mare d'Àgata.

Carrer de Sant Cugat del Vallès. El nom ve donat perquè prop del carrer hi havia l'antic camí que es dirigia a Sant Cugat del Vallès. Per ell va passar Sant Sever fugint dels romans.

Carrer de Sant Marc. El propietari del carrer portava per nom "Marc".

Errors detectats a Sant Vicenç de Sarrià

Plaça d'Amic. L'any 1851 Miquel Amich va urbanitzar aquesta plaça. Per què el Nomenclàtor el relaciona amb un jurista de Tortosa del segle XV?

Carrer de Benedetti. També ací l'antic propietari va donar nom al carrer; sense cap relació amb Giambattista Benedetti, matemàtic i enginyer del segle XVI.

Carrer de Buxó. L'any 1852 Francesc Buxó urbanitzà aquest vial. Era família de Narcís Buxó i Prats, alcalde de Barcelona, a qui es dedica avui el carrer?

Carrer de les Calàndries. El nom ve d'un pastor llenyataire que cuidava ocells i els ensenyava a cantar.

Carrer de Canyelles. No crec que es dediqui a la població d'aquest nom, ja que en aquest indret hi habitava un propietari de cognom Canyelles.

Carrer de Casafranca. El nom ve d'una masia, d'aquest rodal, d'aquest nom. No té cap relació amb Jaume de Casafranca i de Cervelló, oficial de Joan II.

Carrer de la Duquesa d'Orleans. Aquest personatge vivia en aquest carrer.

Carrer d'Eduard Conde. Aquest nom recorda un dels propietaris dels magatzems "El Siglo" que posseïa la torre on avui hi ha el Centre Cívic; no té cap relació amb un actor del mateix nom.

Carrer dels Estudis. Ací mai no hi hagué uns estudis de pintors; sí, en canvi, l'Escola de pàrvuls i de primària de la vila de Sarrià.

Carrer d'Euterpe. Contra el que diu el Nomenclàtor, Clavé no va realitzar en aquest carrer el seu "primer" concert.

Carrer d'Ivorra. Antigament era "Iborra", sense cap relació amb la població de la Segarra.

Carrer de Jordà. A Sarrià no hi ha hagut mai cap carrer dedicat a un teòleg valencià de cognom Jordà (1650-1732); simplement és dedicat a Josep Jordà, que l'any 1842 urbanitzà aquest vial.

Camí de la Lliça. No hi ha cap dada sobre l'existència en aquest indret d'un espai destinat a torneigs.

Carrer dels Moneders. Tampoc no veig massa probable que aquest fos l'indret per a habitar uns moneders durant el segle XV. Fa cent anys era un indret deshabitat, imaginau-vos fa 500 anys!

Carrer de Monterols. El turó de Monterols es troba a Sant Gervasi de Cassoles, apartat del carrer —com s'indica al Nomenclàtor—.

Carrer de Sor Eulàlia Anzizu. No fou abadessa del monestir de Pedralbes; amb el seu dot van fer restauracions a l'edifici. Va escriure un llibre d'història del mateix.

Carrer de Terré. Joan de Terré va cedir terres properes a l'actual carrer als caputxins per a construir el convent "del desert". Quina relació té amb el cavaller Terré que va signar la Pau de Pedralbes?

Errorr detectats a la Ciutat Vella i a la Barceloneta

Carrer d'Amargós. El Nomenclàtor creu que fa referència a Josep Amargós, que va projectar el Parc de la Ciutadella.

Aquest nom ja apareix l'any 1831, per aquest motiu la primera nota facilitada no la veig possible.

Carrer de les Arenes. S'indica que aquest nom va relacionat amb la "Plaça Arenària", quan aquesta era a l'espai avui carrer de Ferran.

Carrer d'Aroles. En documents de la parròquia de Santa Maria del Pi apareix el carrer d'Aroles, com a mínim, l'any 1706. Per quin motiu es dedica a un poeta nascut l'any 1805?

Carrer dels Ases. En aquest carrer no llogaven ases; es limitaven a guardar-los en estables.

Carrer d'Avellà. Aquest nom ja apareix l'any 1831; és per aquest motiu que crec poc probable que hi hagués un carrer dedicat al santuari de Catí.

Carrer de l'Ave Maria. L'autor del Nomenclàtor desconeix el significat d'aquest nom. Una visita al carrer permet observar que desemboca a la porta de l'Ave Maria de la veïna església de Santa Maria del Pi.

Carrer del Baluard. Segons Guiter, cronista de la Barceloneta, la bateria del Baluard del Migdia va existir fins el 1814. Com, doncs, podia defensar la ciutat l'any 1843, com indica el Nomenclàtor?

Carrer de la Barra de Ferro. Sembla que el nom ve d'unes barres col·locades l'any 1668 per tal de tapar l'entrada de les clavegueres. No coneixem l'existència de cap barrera on es trobava l'encarregat de cobrar els impostos d'entrada de mercaderies.

Carrer del Beat Simó. A més de les dades indicades, recordar que l'actual parròquia de Sant Jaume era convent de trinitaris, un d'ells el Beat Simó.

Carrer de Bellafilla. El Nomenclàtor el dedica a Josep de Bellafilla, conseller del segle XVII; aquesta família ja és documentada en aquest indret el segle XV.

Passatge de Bernardí Martorell. El Nomenclàtor el relaciona amb Bernardí Martorell i Puig, arquitecte nascut l'any 1870. Francesc Curet ja indica aquest vial l'any 1845.

Carrer d'en Brosolf. No es pot admetre "carrer del Brosolf" no cap explicació sobre "el fil amb què es lliga l'ham de pescar". Brosoli és l'antic propietari del carrer.

Plaça del Canonge Colom. Aquest fou el fundador de l'hospital d'en Colom, on anys més tard fou creat l'antic hospital de la Santa Creu. No té cap relació amb Pere M. Colom (Ciutat de Mallorca 1816-?), escriptor i jesuïta.

Carrer de la Canuda. El nom, desconegut del Nomenclàtor, ve de la propietària de l'indret, esposa d'en Canut.

Rambla dels Caputxins. L'any 1856, data consignada en el Nomenclàtor, no crec que fos cremat cap convent. Després del Trienni Liberal (1820-23) i de la Crema de Convents (25 de juliol de 1835) varen quedar ben pocs convents.

Carrer de Carbonell. Fa difícil de creure que a l'arquitecte del Tinell se li dediqui

un carrer de la Barceloneta; a l'època del Tinell el barri mariner encara no existia.

Carrer de les Carretes. L'historiador Lluís Almerich creu en la possibilitat que en aquest carrer es guardessin els carros i carretes que no tenien accés a la ciutat pel seu volum.

Carrer de la Cendra. No sé on s'ha trobat la documentació que acredita que l'any 1098 Bernat Sendra (sic) vivia en aquest indret; aquest espai en aquell any era un rodal força deshabitada.

Carrer de la Cirera. Aquest nom, segons Víctor Balaguer, ve de la família "Sacirera", habitant del carrer.

Carrer de la Conreria. L'any 1840, fugint de la febre groga, els veïns de la Barceloneta van romandre a la Conreria.

Carrer de Don Carlos. Recorda un fill de Felip V, no pas per la branca carlina.

Carrer de Duran i Bas. Aquest personatge va néixer al carrer que avui porta el seu nom.

Carrer de Ginebra. Ginebra no fa referència a la ciutat de Suïssa, sinó a un topònim en un indret on habitaven uns pescadors que van oposar resistència a la construcció del futur barri de la Barceloneta.

Carrer de Jerusalem. La plaça de la Gardunya, veïna al carrer, era ocupada pel convent de Santa Maria de Jerusalem.

Cap relació amb la població indicada.

Carrer de la Neu de Sant Cugat. Ací hi havia uns dipòsits de neu (= glaç). L'afegit de "Sant Cugat" no té cap relació amb la població del Vallès sinó amb l'antiga parròquia d'aquest nom (i que fou enderrocada l'any 1936).

Carrer d'Ocata. El nom deriva d'"Eucata", escola militar que era situada en aquest indret i sense cap relació amb el barri del Masnou.

Carrer dels Ocells. Víctor Balaguer indica l'existència en aquest vial d'un hort ple d'ocells. El Nomenclàtor no indica res.

Carrer de l'Om. Per un arbre d'aquest tipus, plantat al carrer a mitjans del segle passat.

Pla de Palau. L'antic palau fou incendiat l'any 1874 i no el 1875.

Carrer de Picalques. En documentació del segle XIII ja apareix aquest nom; aleshores, quina relació té amb Ignasi Joan de Picalquers (segles XVII-XVIII), militar que defensà Barcelona (1706), Girona (1711) i Hostalric?

Carrer de la Princesa. Inaugurat el 19 de novembre de 1853, la princesa no és Isabel II (futura reina d'Espanya —segons el Nomenclàtor), sinó la seva filla, abans de néixer Alfons, futur Alfons XII.

Carrer de Sadurní. Antigament el carrer rebia el nom de "Sant Sadurní", recordant una capelleta d'aquesta devoció situada en aquest indret.

Aquests han estat els errors detectats. La meua intenció ha estat que el públic assistent s'hagi divertit amb els canvis de significat indicats i que ben aviat tinguem publicats els diferents treballs.

Bibliografia

- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., *Història dels carrers d'Hostafrancs*. Barcelona, 1978.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., *Història dels carrers de la Bordeta*. Barcelona, 1979.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., *Història dels carrers de Sants*. Barcelona, 1981.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., *Història dels carrers de Sant Andreu*. Barcelona, 1982.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., *Els carrers de Gràcia*. Barcelona, 1984.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., i JOVÉ I PERMANYER, Jordi, *Els carrers de Sant Vicenç de Sarrià*. Barcelona, 1986.
- VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep M., i JOVÉ I PERMANYER, Jordi, *Els carrers de Ciutat Vella*. Barcelona, 1991.
- Nomenclàtor de les vies públiques de Barcelona*, Barcelona, 1981 (més l'apèndix).
Actes Minicipals de Barcelona i pobles agregats.